PETRA **Obchod s cirkevnými potrebami a knihkupectvo má na sklade:**

080 01 PREŠOV, ul. SSR 1

Dr. J. Šuvarský: **Biskup Gorazd** (čes.)	48,—
Pravoslávny katechizmus (slov.)	9,—
Fenčík: **Liturgika** (rus.)	3,80
Patriarcha Alexij: Výběr z díla (český)	10,—
Patriarcha Sergij: **O spasení** (slov.)	10,—
Metropolita Nikolaj: **Výňatok z diela**	12,—
Dr. Št. Pružinský: **Patrológia I.**	41,—
Metr. Jelevferij: **Na Božej nive** (rus. a slov.)	10,—
Dr. Kačur I.: **Stručný prehľad cirkevnej archeológie**	15,—
Základné bohoslovie	24,—
Teologická motivace (čes.)	9.—
Prot. P. Aleš: **Cirkevné dejiny I.**	150,—
Pravoslávny katechizmus (český a rus.)	10,—
Dr. Št. Pružinský: **Úvod do Písma sv. Nového zákona**	98,—
Teologický zborník IV.	52,—
Teologický zborník V.	60,—
Dr. P. Kernaševič: **Zrovnávacie bohoslovie**	112,—
Teologický zborník VI.	73,—
Teologický zborník VII.	67,—
Naše pravoslaví	10,—
Služebník cirk. slov.	60,—

Budúce číslo vyjde 10. júna 1981

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: 080 01 Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický red. Helena Ferencová. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Duklianske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročne predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávku prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18 — Povolené SÚTI 15/0 z 27. 12. 1972.
Číslo indexu 49 442.

ODKAZ sv. CYRILA A METODA

ROČ. XXVII. — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI — Č. 5/1981

Hnev

Hnev v srdci človeka je choroba tela a duše. Človek, ktorý sa hnevá, škodí sám sebe. Zožiera sa a nemá pokoja. Len láska nás môže naplniť duševným blahom a pokojom.

Bola som na návšteve v jednej rodine, kde majú asi 6-ročnú dcérku, ktorá celá šťastná okolo nás pobehávala. Jej mamička nám vraví: „Opýtajte sa našej Aničky, prečo je dnes taká šťastná." Ja som hádala: Dostala dobré vysvedčenie. „Áno, vysvedčenie je dobré, ale naša Anička je šťastná preto, lebo ja som sa udobrila so svojou sestrou, s ktorou sme sa hnevali pre maličkosť."

Píšem to preto, že je čas našej obnovy a sv. apoštol Pavel sa nám vo svojom poslaní ku Korintským takto prihovára: „... A keby som mal akúkoľvek vieru, takže by som hory prenášal a lásky keby som nemal, nič nie som" (I Kor. 13, 2). Lásku potrebuje nielen dieťa, ale každý človek. „Dnes som veľmi šťastná", hovorí jedna žena „lebo som videla pri oltári troch farárov a všetci sa mali radi." Ľudia si všímajú, akú lásku majú medzi sebou sluhovia Boží!

Príkladom kresťanskej lásky môže byť starý človek, ktorý cítiac, že sa smrť približuje, spomenie si, že sa hnevá so svojou vnučkou. Ide, klope jej na dvere a v duchu si hovorí: Treba mi zomrieť, treba mi predstúpiť pred môjho Stvoriteľa, ale ja sa hnevám. Neviem, kto je vinný, no ja som starší, ona je mladšia. Boh je sudca, nech on súdi, ale ja chcem zomrieť čistý. Klopal, ale nemal šťastie. Dvere boli zatvorené. Staručký dedko zomrel, ale v nádeji, že urobil všetko, čo mu srdce kázalo. Človek, ktorý vo svojom srdci má zlobu, ten nikde nenájde pokoja. Keď je telo choré, duša môže byť zdravá, ale keď je duša chorá, vtedy aj telo naše je nevládne a nespokojné. Hľadá všetko zlé u druhého. Nechoďme za zlými vecmi do susedov, ale pozrime sa do svojho srdca. Každá dobrá gazdiná vyčistí si pred Paschou celý byt. Očisťme si aj svoju dušu. Cvičme sa v dobrých veciach. V každom človeku viďme Boha a seba, ako tú omrvinku a budeme šťastní. Šťastný človek môže urobiť aj druhých šťastných, ale zlý človek svojou náladou nakazí celé okolie, kde žije. Tam, kde je láska, tam je Boh a tam nemôže byť ani zloba ani choroba. Daj Bože, aby sme tých niekoľko rokov na tomto svete prežili v dobrom zdraví a v láske k Bohu a k ľuďom.

Helena Cuperová

„Som s vami po všetky dni až do skončenia sveta"

(MAT. 28, 20).

Doba pozemského pobytu Isusa Christa po Jeho vzkriesení uplynula veľmi rýchlo. Apoštoli sa ani nenazdali a prišiel deň lúčenia. Bol to štvrtok šiesteho týždňa po vzkriesení, keď Isus Christos vystúpil s apoštolmi na horu Olivetskú, aby tu Ho všetci jedenásti videli vznášať sa k svojmu Otcovi.

Od vzkriesenia až po nanebevstúpenie Christos sa stretával s apoštolmi, ukazoval sa im, hovoril s nimi a učil ich o kráľovstve Božom, aby ich tak upevnil vo viere a pripravil ich na ďalšie poslanie, ktoré ich čaká: hlásať vzkrieseného Isusa Christa. Na Olivetskej hore im Christos dáva posledné ponaučenia. „Iďte, čiňte učeníkmi všetky národy krstiac ich v mene Otca i Syna i svätého Ducha, učiac ich zachovávať všetko, čokoľvek som vám prikázal" (Mat. 28, 19—20). Potom posledný ráz „pozdvihnúc svoje ruky dal im požehnanie. A stalo sa v tom, keď ich žehnal, že sa bral preč od nich a vznášal sa hore na nebo" (Luk. 24, 50—51). Skutky apoštolské nám doplňujú túto udalosť tým, že kým apoštoli hľadeli na vznášajúceho sa Christa, „... tu hľa, dvaja mužovia sa postavili vedľa nich v bielom rúchu, ktorí aj povedali: Galilejskí mužovia, čo tu stojíte a hľadíte do neba? Tento Isus, ktorý bol vzatý od vás hore do neba, príde tak, ako ste Ho videli ísť do neba" (Sk. 1, 10—11).

Po vzkriesení Isusa Christa prišiel nový veľký prejav Jeho kráľovskej moci a slávy — vstúpenie na nebo spolu so svojím osláveným telom. Nanebevstúpenie bolo udalosťou viditeľnou, čo malo presvedčiť apoštolov o tom, že vidia nie prízrak, ale tohto vzkrieseného Christa, ktorý sa im ukazoval po vzkriesení a teraz vystupuje s osláveným telom k Svojmu Otcovi.

Apoštoli sa poklonili Jeho nanebevstúpeniu a potešili sa, že Ten, čo nemal kde by hlavu sklonil, ktorého chytili v Getsemanskej záhrade a viedli Ho na súd, ktorý trpel na kríži, bol ukrižovaný, pochovaný a tretieho dňa vzkriesil sám seba svojou vlastnou silou z mŕtvych — ich Učiteľ — vystúpil na nebo, odkiaľ aj zišiel, aby priniesol výkupné za mnohých.

Keď sa už blížil deň, keď Christos prinesie obeť za celé ľudské pokolenie, hovoril apoštolom aj o tom, že ich zanechá (Ján 16, 16). Vtedy apoštoli ešte smútili, lebo si mysleli, že sa budú musieť navždy rozlúčiť s Christom a teraz sa tešili, lebo sa dozvedeli, že Isus Christos, ich Učiteľ, odchádza k svojmu Otcovi. Nielen, že sa s nimi nerozlúči, ale naopak, prebývať bude s nimi vždy a všade. „Som s vami po všetky dni až do skonania sveta" (Mat. 28, 20). Apoštolov utešovalo aj to, že Isus Christos im sľubuje iného Utešiteľa, ktorý ich bude sprevádzať počas ich celoživotnej apoštolskej cesty (Ján 14, 26). Utešovali ich aj slová „a ja keď budem povýšený od zeme, všetkých potiahnem k sebe" (Ján 12, 32).

Isusu Christu ako Bohu nebolo potrebné slávnostné nanebevstúpenie. Býval na zemi a ani na okamih sa neodklonil od bytosti Otcovej. Sláva nanebevstúpenia je sláva oboženia ľudskej prirodzenosti.

Nanebevstúpenie Isusa Christa je otvorením kráľovstva Božieho pre tých, ktorí uveria v Neho. Podobne ako Jeho zmŕtvychvstanie je víťazstvom nad smrťou, tak Jeho nanebevstúpenie je cestou do kráľovstva Božieho, ktorou môže každý človek kráčať k dosiahnutiu večnej blaženosti. On vystúpil na nebesá ako náš predchodca — Prvokňaz (Žid. 6, 20) a záleží iba na nás, či budeme Jeho nasledovníkmi. Nanebevstúpenie je akousi bránou z tohto života do života vyššieho, nebeského. Dnes každému z nás sa otvárajú dvere raja, otvára sa nám duchovný zrak a opäť môžeme spolu s našimi prarodičmi Adamom a Evou vidieť svojho Stvoriteľa. Vzkriesením a nanebevstúpením Isus Christos dal možnosť znovuzrodenia človekovi. Dal možnosť, aby každý, kto sa usiluje o dosiahnutie života večného, našiel už počas tohto pozemského života cestu k Pravde, k večnému životu v príbytkoch, ktoré pre nás išiel Isus Christos pripraviť, ktoré sú u Otca Nebeského.

Aj keď Isus Christos sa vrátil k Otcovi, vždy je s nami (Mat. 28, 20), prebýva s nami počas každodenného nášho života. Prebýva s nami v sv. chráme a vždy, keď slúžime sv. liturgiu, pripomíname si vykupiteľské dielo Isusa Christa, ktoré vykonal pre našu spásu „Krest, hrob, preslavnoje Voskresenije i na nebesa Voznesenije". Keď odnášame sv. kalich, modlíme sa „Voznesisja na nebesa Bože, i po vsej zemli slava Tvoja".

Aj sv. otcovia, ktorí ustanovili Symbol viery, vložili do šiesteho článku Symbolu viery túto sviatosť zjavenia sa milosti Božej k človeku, sviatosť, v ktorej sa zjavil svetu Boh v tele a v tele aj odišiel k Otcovi. „I vozšedšeho na nebesa, i siďjašča odesnuju Otca".

Olivetská hora bola počiatočným dejiskom utrpenia, ale aj poslednými chvíľami Isusa Christa na zemi. Odtiaľ dal Isus Christos večne zažiariť svojej sláve. Tak ako Jeho po vykupiteľskom diele čakalo preslávenie u Jeho Otca, tak aj napriek mnohým utrpeniam, súženiam a krížom čaká aj nás sláva večného života. Aby sme dosiahli života večného oroduje za nás Isus Christos, ako hovorí sv. ap. Pavel: „Christos Isus je, ktorý zomrel, a viacej, ktorý aj vstal z mŕtvych, ktorý je aj po pravici Božej, ktorý sa aj prihovára za nás" (Rim. 8, 34).

Apoštoli, vidiac vznášať sa Isusa Christa klaňali sa Mu (Luk. 24, 52). Pokloňme sa aj my nášmu Vykupiteľovi, keď prichádzame do sv. chrámu, kde je Jeho sv. prestol, prinesme úprimné modlitby, aby tak, ako nám anjeli v deň Jeho nanebevstúpenia sľúbili, že príde v plnej svojej sláve ako Spravodlivý Sudca (Ján 12, 32), neodsúdil na večné zatratenie naše duše, ale aby priviedol ich od tmy hriechu v Svetlo, aby ich priviedol k životu večnému v kráľovstve Božom. Apoštoli, hoci po nanebevstúpení nevideli viacej telesným zrakom Isusa Christa, predsa v dušiach cítili Jeho blízkosť. Apoštolom zvestované slová „som s vami" sa nevzťahujú iba na samotných apoštolov, ale aj na nás. Každý by mal pociťovať Isusa Christa v sebe, tak ako Ho pociťovali sv. apoštoli. Každý sa má usilovať o to, aby v svojej duši nenosil hriech, ale aby jeho duša bola príbytkom Isusa Christa a žiadne zlo aby v nás nenachádzalo miesta.

Ženy myronosice

Život nás presvedčuje, že žena má v sebe viac lásky a viac schopností ju preukázať. Preto i sv. cirkev nerobí žiadny rozdiel medzi mužom a ženou, pretože tí dvaja spolu zveľaďujú svet k jeho plnej kráse.

Počas Christovho účinkovania na zemi žila veľká hriešnica — Mária Magdaléna, krásna žena, ale ľahkomyselná. Keď pochopila, že nežije správne, začala hľadať záchranu. Videla, že Christos uzdravuje chorých (Lk 4, 33—41), kriesi mŕtvych (Mrk 5, 41; Jn 12, 1; 12, 17; 11, 43—44). Uvidela, kde je jej záchrana, pochopila, ako sa treba kajať, slzami omyla Jeho nohy, vonnou masťou pomazala, oľutovala svoj hriešny život a vydala sa na novú cestu.

Medzi ženami-myronosicami sa Mária Magdaléna uvádza na prvom mieste. Pôvodom bola z mesta Magdala, odtiaľ jej priezvisko. Isus Christos z nej vyhnal sedem démonov. Ako druhá sa uvádza Mária, matka apoštolov Jakuba a Josua, Salomé, matka Jakubova a Jána Bohoslovca, Jana, manželka Chuziho, správcu kráľa Herodesa, Zuzana, Marta a Mária, vlastné sestry Lazára. Tieto ženy, okrem Lazárových sestier, putovali s Christom po Judsku a inde, učili sa od Neho svätému životu a mohli o Ňom svedčiť. Marta a Mária boli viackrát Jeho hostiteľkami. Keď ich poslednýkrát Christos navštívil, „Mária, ktorá mala alabastrovú nádobu nardovej masti, pravej a veľmi drahej, a rozbijúc alabastrovú nádobu, vyliala masť na Jeho hlavu" (Mrk 14, 3). Niektorí prítomní ľutovali, že je to škoda, ale Christos povedal: „Nechajte ju! Načo ju trápite? Dobrý skutok vykonala na mne" (Mrk 14, 6). A pokračoval: „Kdekoľvek po celom svete bude zvestované toto evanjelium, i to, čo táto učinila, bude sa rozprávať na jej pamiatku" (Mrk 14, 9).

Tieto ženy boli naučené preukazovať lásku a oddanosť, vernosť, zdvorilosť. Pod krížom sa báli aj ony, ale hrozné dojmy spod kríža zostali zapísané v ich srdciach. Stáli a čakali, až Christa snímu z kríža a pochovajú (Lk 23, 48—55). A pri návrate domov „nahotovili voňavé veci i masti, ale cez sobotu odpočívali podľa prikázania" (Lk 23, 56). „Keď nastal prvý deň týždňa po sobote, prišli ku hrobu. A hľa, povstalo veľké zemetrasenie, lebo anjel Pánov zostúpiac z neba, pristúpil a odvalil kameň odo dverí a posadil sa na ňom. A bol na pohľad ako blesk a jeho rúcho bolo biele ako sneh. A od strachu pred ním sa náramne zhrozili strážni a boli ako mŕtvi. A anjel odpovedal a riekol ženám: Vy sa nebojte! Lebo viem, že Isusa, toho ukrižovaného, hľadáte. Niet Ho tu, lebo vstal, tak ako povedal. Poďte, pozrite miesto, kde ležal Pán" (Mrk 28, 2—7).

Ženy sa upokojili, len Mária Magdaléna cez slzy ani nevidela, s kým hovorí a Isus jej povedal: „Ženo, čo plačeš? Koho hľadáš? A ona, domnievajúc sa, že je to záhradník, povedala mu: Pane, ak si Ho ty odniesol, povedz mi, kde si Ho položil a ja Ho vezmem. Isus jej povedal: Mária! A ona sa obrátila a povedala mu hebrejsky: Rabbúni! (čo znamená: Učiteľu). Isus jej povedal: Nedotýkaj sa ma, lebo som ešte nevstúpil hore k svojmu Otcovi: ale choď k mojim bratom

a povedz im: Vstupujem k svojmu Otcovi a k vášmu Otcovi a k svojmu Bohu a k vášmu Bohu" (Jn 20, 11—17).

Boh odmenil myronosice za oddanosť a lásku tým, že im dal uzrieť žiaru bielu ako sneh, že videli prázdny hrob a že ako prvé z ľud. zvestovali vzkriesenie. Mária Magdaléna plače, ale počúva Christov príkaz a zvestuje radostnú zvesť smútiacim apoštolom a všetkému vernému stádu. Apoštoli začínajú smelo hovoriť o vzkriesení, nie však všetci. Peter, Ján a Mária idú k hrobu. Peter neverí anjelovým slovám, ale vchádza do hrobu, aby videl, že je prázdny. Pred touto udalosťou ani po nej nikdy nikto vlastnou silou nevstal z mŕtvych. Jedine Christos — Bohočlovek. A ženy uverili anjelovi, nebáli sa, ale smelo zvestovali ďalej: Christos voskrese!

Ich príklad žiari potomstvu, všetkým členom cirkvi Christovej. I my majme láskyplné ženy — myronosice za vzor, veď sám Christos im ukázal svoju svätosť a vládu nad životom a smrťou, pretože poznal ich veľkú vieru.

Prot. J. Lakata.

Druhý všeobecný snem

V máji roku 381 bola v Carihrade v chráme sv. Ireny za prítomnosti cisára Teodózia slávnostne otvorená cirkevná synoda biskupov, ktorá sa zapísala do cirkevných dejín ako II. všeobecný snem. Tohto roku spomína teda cirkev rovných 1600 rokov od tejto pamätnej udalosti a je to istotne vhodná príležitosť, aby sme si aj na stránkach nášho cirkevného časopisu pripomenuli jej históriu a trvalý význam.

V našich liturgických knihách a v staršej cirkevnej literatúre snem r. 381 je označovaný ako „sobor (snem) 150 biskupov". Toľko totiž cirkevných pastierov — biskupov zhromaždilo sa tu prevážne z východných oblastí rímskej ríše. Pôvodne to bol snem vlastne miestny — východný, ale pre svoj význam získal autoritu snemu všeobecného, alebo, ako zvykneme v našej cirkvi hovoriť, „vselenského" (čo značí ekumenického).

Zvolal toto významné zhromaždenie vtedajší cisár Teodózius, ktorý krátko predtým prišiel na čele vojska zo západných oblastí grécko-rímskej ríše na východ a zaujal cisársky trón v Carihrade. Je zaujímavé, že cisár, hoci bol západného pôvodu, nepovažoval za potrebné upovedomiť o zvolaní snemu vtedajšieho rímskeho pápeža. Vtedy totiž pápeži neboli považovaní za jediných zvolavateľov snemov cirkevných ani za ich automatických predsedov. Pápež rímsky bol všetkými, na východe i na západe, uznávaný za prvého biskupa v cirkvi, ale nie za „hlavu cirkvi" a už vôbec nie za „neomylného" biskupa vo veciach viery a mravov. Pravda, v západnej cirkevnej oblasti (rímskom patriarcháte) teológovia postupne prišli k názoru, že pre zachovanie poriadku v cirkvi mal by byť na čele cirkevnej hierarchie jeden biskup, a to rímsky pápež, ktorý by v prípade potreby mohol riešiť sporné cirkevné veci. Odvolávali sa na texty Evanjelia sv. Matúša, kapitoly 16., a sv. Jána kapitoly 21., ktoré hovoria o sv. apoštolovi Petrovi. Tak postupne na západe rástla autorita rímskeho patriarchu — pápeža v súlade s právnickým spôsobom myslenia západných ľudí. Kresťanský východ mal na túto vec iný názor. Nepopieral úlohu sv. apoštola Petra v družine 12 sv. apoštolov. Nazýval sv. Petra spolu so sv. Pavlom apoštolmi najvýznamnejšími, poprednými („pervoverchovnymi"), ako to činíme dosiaľ. Avšak pre východných kresťanov táto úcta k sv. Petrovi a sv. Pavlovi neznamenala, že by títo dvaja, alebo len sám sv. Peter, mali by byť nadriadení nad ostatnými apoštolmi. Nezabúdalo sa, že tie isté zasľúbenia ako sv. Petrovi dal Spasiteľ Isus Christos aj ostatným apoštolom, ako to jasne vidno z evanjelia sv. Matúša kapitoly 18, verš 18. a z evanjelia sv. Jána kapitoly 20. veršov 21. až 23. V rozhodovaní v sporných cirkevných veciach riadili sa vtedy kresťania — na východe i na západe — vzorom apoštolského snemu v Jeruzaleme, ako je opísaný v Skutkoch sv. apoštolov, v kapitole 15. Svätí apoštolovia konali a rozhodovali spoločne pod autoritou Svätého Ducha Božieho. Tak isto aj biskupi cirkvi, ktorí sú nástupcami sv. apoštolov, rozhodujú v zložitých a ťažkých veciach spoločne — zborove (soborne), čo značí na snemoch cirkevných. Iba toto spoločné rozhodnutie zboru biskupov má najvyššiu autoritu v cirkvi v sporných otázkach. Nad zborom biskupov nemôže byť inej vyššej vlády než sám Isus Christos, ktorý je Hlavou Tela cirkvi. Ak by niekto vyžadoval nad cirkvou inú hlavu, než je sám Christos Boh, popieral by tým vlastne prítomnosť a moc Svätého Ducha v Kristovej cirkvi. — Preto cisár spolu s ostatnými biskupmi cirkvi nepovažoval za nutné vyžiadať si nejaké povo-

lenie na zvolanie snemu od rímskeho biskupa, hoci to bol biskup veľmi vážený a rímska cirkevná stolica platila v cirkvi za prvú.

Rozprávalo sa, že cisár Teodózius videl pred zvolaním snemu vo sne, ako prijíma korunu z rúk biskupa s dlhou sivou bradou. Keď potom pricestoval do Carihradu na snem biskup Meletij z Antiochie, cisár v ňom spoznal muža, ktorého videl vo sne. Meletij sa stal predsedom snemu, ale nie len pre osobné sympatie cisára, ktorý mu prejavoval hlbokú úctu, no pre svoje skutočné duchovné kvality svetca. Žiaľ, antiochijský biskup sa nedožil konca snemu, skoro po jeho otvorení zomrel. Na jeho miesto bol potom zvolený iný významný účastník zhromaždenia: sv. Gregor Bohoslovec, ktorý vtedy pôsobil v Carihrade a zastával funkciu carihradského biskupa. Avšak ani jemu nebolo dopriate zakončiť snem vo funkcii predsedu. Po Gregorovej abdikácii zvolili nového carihradského biskupa Nektária. Na carihradskom sneme bol medzi inými aj sv. Gregor, biskup z Nissy, rodný brat slávneho sv. Bazila Veľkého, ktorý sa už snemu, ktorý vlastne pripravil, nedožil (zomrel v r. 379).

Pravoslávni kresťania dobre vedia, že I. všeobecný snem zápasil s mylnými názormi Áriovými, ktorý o Christovi tvrdil, že nie je pravý a skutočný Boh, ale len stvorenie, len prostredník medzi Bohom a ľuďmi. Po I. všeobecnom sneme v Nicei roku 325 viac ako 50 rokov cirkev bojovala proti ariánskemu bludu. II. všeobecný snem mal napokon zakončiť tento zápas, v ktorom išlo tiež aj o to, aby bol všeobecne uznaný Symbol viery, vydaný na Nicejskom, I. všeobecnom sneme. Bolo treba sa vysloviť aj k ďalšiemu bludu, ktorý sa v cirkvi objavil — bludu macedoniánov, čiže duchoborcov, ktorí, podľa vzoru ariánskeho, Sv. Ducha nepovažovali za takú Osobu Presvätej Trojice Božej, ktorá je s Otcom a Synom jednej bytnosti (súcnosti) v Trojici jednobytnej a nerozdielnej (v Trojici jedinosuščnij i nerazdilnij, — ako spievame v našej sv. liturgii). Považovali Sv. Ducha za bytosť nižšiu ako je Boh — Otec a Boh Syn. Macedoniáni tvrdili, že Duch svätý je Otcovi nebeskému iba podobný podľa podstaty, ale nie je jemu rovný. Je zaujímavé, že táto skupina istý čas mala oporu i v pápežovi Liberiovi rímskom. Keď snem týchto mýliacich sa teológov, vedených biskupom Macedóniom, poučil, a napriek tomu oni sa nechceli zriekнuť svojho bludu, boli vyhlásení za bludárov a snem opustili. Vedelo sa, že ich blud sám zahynie.

Inou otázkou, o ktorej Otcovia rokovali na sneme, bol problém, kto bude zvolený za biskupa druhého hlavného mesta v štáte, t. j. v Carihrade. Voľba padla na sv. Gregora Naziánskeho — Bohoslovca, ktorý však neskoršie abdikoval, keď proti nemu vystúpila opozícia zo strany alexandrijských biskupov, ktorí pricestovali na snem neskoršie a mali svojho kandidáta. Pokorný sv. Gregor vyhlásil, že pre mier a pokoj sa zrieka významnej hodnosti, ak je proti nemu námietka. Kandidáta alexandrijského patriarchu však na sneme za Gregorovho nástupcu nezvolili, ale celkom inú osobu — významného senátora Nektária, ktorý v tom čase bol len katechumenom („ohláseným", čiže len sa pripravoval na sv. krst). Nektarij bol pokrstený a postupne vysvätený až do biskupskej hodnosti a ujal sa riadenia snemu, ktorý doviedol až do úspešného konca.

Rozhovory o voľbe carihradského patriarchu ukázali, že zbor biskupov neuznáva nad sebou žiadne vyššie inštancie, v tomto prípade autoritu alexandrijského patriarchu — pápeža Afriky, ale riadi sa zborovým duchom. O alexandrijskom patriarchovi bolo uznesené a kanonizované, že jeho povinnosťou je viesť cirkevné veci len v Egypte. Tak bola vytýčená zásada, že každý patriarchát si riadi svoje veci samostatne (čo platí i o samostatnej archiepiskopii alebo o samostatnej metropolii) a že nik nemá právo do vnútorných vecí miestnej cirkvi zasahovať, teda ani alexandrijský, ani iný (napríklad rímsky) biskup.

Táto zásada samostatnosti miestnych cirkví platí v pravoslávnej cirkvi do dnešného dňa.

V tejto súvislosti snem posúdil otázku poradia cirkevných stolíc v cirkvi. Tak ako pri slúžení sv. liturgie stoja slúžiaci biskupi okolo sv. prestola podľa určitého poradia, a jeden z nich je prvý, tak aj v celej cirkvi niekto musí byť prvý, niekto druhý a ďalší. Ide tu o prvenstvo (iným slovom — o primát) nie mocenský, ale čestný, ktorý upravuje vzťahy medzi jednotlivými biskupmi sv. cirkvi. Od dávnej doby na prvom mieste v cirkevnom živote stála biskupská katedra rímska, lebo Rím bol hlavným mestom celej obrovskej rímskej ríše. Teraz, keď sa druhým hlavným mestom stal Konstantinopolis, čiže Carihrad, bolo nutné zaradiť carihradského biskupa (patriarchu) na správne miesto v poradí biskupov. Preto II. všeobecný snem rozhodol takto: „Carihradský biskup nech má prednosť v cti (presbeia tís timís) po rímskom biskupovi, nakoľko Konstanopolis (Carihrad) je Nový Rím" (Kánon 3.). Zdôvodnenie čestného druhého miesta za prvým — rímskym — je jasné, Carihradu toto druhé miesto patrí, pretože je druhým hlavným mestom štátu. Bolo by celkom mylné, ak by si niekto myslel, že týmto rozhodnutím sa carihradský patriarcha stal akýmsi „druhým pápežom" pre oblasť východnej cirkvi. Takéto chápanie prvenstva vtedajšia cirkev ani na východe ani na západe nepoznala. Tak sa sv. Otcovia II. všeobecného snemu týmto pravidlom jasne vyslovili i k otázke, o aké prvenstvo (primát) môže v cirkvi ísť — nie o prvenstvo mocenské, ale čestné, podľa zásady, že prvý biskup v cirkvi je „primus inter pares", čo znamená „prvý medzi rovnými".

Posledným bodom rokovania II. všeobecného snemu bola definitívna redakčná úprava Symbolu viery, vyhláseného na I. všeobecnom sneme v Niceji. Nicejský Symbol viery končil učením o Duchu svätom jednoducho vetou: (Veríme) „i v Ducha svätého". Nakoľko duchoborci zaútočili proti Božstvu Sv. Ducha, bolo potrebné rozšíriť tento článok viery, aby veriaci boli správne poučení vo viere. Okrem toho urobili Otcovia aj niektoré menšie doplnky do predchádzajúcich článkov Symbolu, a niektoré slová, ktoré sa opakovali, vynechali. Tak vznikol text Symbolu viery, ktorý pravoslávna cirkev dodnes spieva a modlí sa takmer pri každých bohoslužbách a ktorý by mal poznať naspamäť a modliť sa čo najčastejšie každý pravoslávny kresťan. V dejinách dostal tento Symbol viery názov Nicejsko-Carihradský podľa dvoch miest — Niceje a Carihradu — v ktorých došlo k jeho zostaveniu na základe starších symbolických textov.

Pravoslávna cirkev zachováva text Nicejsko-Carihradského Symbolu viery neporušený po celých 1600 rokov od jeho poslednej redakcie na II. všeobecnom sneme. To sa však nedá povedať o západnom kresťanstve, kde v neskoršej dobe zaradili do Symbolu viery vsuvku v učení o Duchu svätom, že vychádza z Otca „i Syna", hoci sv. Otcovia zakázali Symbol viery meniť, čokoľvek k nemu pridávať alebo z neho čokoľvek uberať. Hoci spočiatku samotní rímski pápeži nesúhlasili s takouto zmenou Symbolu viery, práve tak ako aj naši slovanskí vierozvestovia sv. Cyril a Metod proti nej bojovali, postupne — keď na západe ochladla láska k východným bratom a vytratilo sa vedomie zborovej odpovednosti všetkých za vieru apoštolskú, došla táto zmena aj pápežského súhlasu. Vidíme, že teda história II. všeobecného snemu je poučná a živá i dnes, lebo ukazuje na pôvodné pramene viery a na povinnosť spoločne, bratsky, bez mocenských nárokov, vracať sa k prvotnej viere a k apoštolskej, zborovej štruktúre svätej cirkvi Christovej, aby sa dosiahla skutočná pravdivá jednota vo viere a cirkevnom živote. Pre nás pravoslávnych potom platí, že nestačí len sa pýšiť hodnotami, ktoré naša cirkev zachovala, ale treba ich ďalej rozvíjať, študovať, poznávať a podľa nich tiež žiť.

Prot. Pavel Aleš

Svätý prorok Jeremiáš — svetlý príklad pre našu dušpastiersku službu

Pamiatku sv. proroka Jeremiáša pravoslávna cirkev uctieva prvého mája. Jeremiáš patrí k najvýznamnejším prorockým postavám Starého zákona. Je tomu tak nielen pre jeho rozsiahlu literárnu činnosť, ale najmä pre veľkosť služby, ktorú vykonal v dejinách starozákonnej cirkvi.

Jeremiáš pochádzal z kňazského rodu, ktorý žil v meste Anatot, ležiacom v blízkosti Jeruzalema. Prorockú službu vykonával v hlavnom meste Judského kráľovstva — v Jeruzaleme. Tu bol Šalamúnov starozákonný chrám i kráľovský dvor. Tu sa utvárala tedajšia štátna politika i ideológia Judského kráľovstva. Počas celej štyridsaťročnej Jeremiášovej prorockej služby na kráľovskom tróne sa vystriedalo päť kráľov—Joziáš, Joachaz, Joakim, Jechoniáš a Sedekiáš. So zmenou kráľov sa menila i politika kráľovstva. No nezmenilo sa to, čo bolo najdôležitejšie — mravný a náboženský život židov. Utláčanie biedneho ľudu, bezprávie mocných niekedy presahovalo mieru. Odpad židov od pravého Boha, rozširovanie modloslužby i pohanskej morálky zákonite viedlo Judské kráľovstvo do záhuby. Tá potom prišla s babylonským zajatím národa.

Jeremiášova služba ako Hospodinovho proroka bola veľmi ťažká. Jeremiáš už pri svojom povolaní Bohom na prorockú službu predvídal veľkosť a priam nezvládnuteľnosť svojej budúcej úlohy. Vedel, že židia nebudú počúvať jeho slová a že on ich nezachráni od hriechu a skazy, ktorá musela zákonite nasledovať. Preto zdráha sa pred Bohom prijať prorockú službu. Svoje povolanie za proroka Jeremiáš opisuje nasledovne: Pán prehovoril ku mne takto: „Skôr než som ťa utvoril v živote, poznal som ťa, a skôr, než si vyšiel z lona, som ťa zasvätil za proroka pre pohanov som ťa ustanovil." I povedal som: „Ach Pane, veď neviem hovoriť, mladučký som." Ale Pán mi riekol: „Nehovor mladučký som, lebo pôjdeš všade, kde ťa pošlem, a povieš všetko, čo ti prikážem. Neboj sa ich, veď s tebou som ja, aby som ťa vytrhol!" — To je výrok Pánov. Vtedy vystrel Pán ruku a dotkol sa mi úst. I riekol mi Pán: „Hľa vložil som slová svoje do tvojich úst! Pozri, postavil som ťa dnes nad národy a nad kráľovstvá, aby si vytrhával a rúcal a nivočil a pustošil, aby si budoval a sadil" (Jer. 1, 4—10).

Aké krásne a pre spásu poučné sú tieto Božie slová. Veď Hospodin v rozhovore s Jeremiášom nerozoberá problematiku jeho budúcej prorockej služby, ale ubezpečuje ho, že je stále s ním. Pre Jeremiáša jednota s Bohom je zárukou správnej voľby povolania. Jeremiáš nemá hľadať úspech svojej prorockej služby v tom, že pôjdu za ním masy, ktoré povedie po správnej ceste k spáse, ale v tom, že bude zvestovať vôľu Boha. Aké je to aktuálne poučenie i pre nás pastierov v novozákonnej cirkvi. I my mravný ideál svojeje služby máme vidieť a nachádzať práve v zvestovaní Božieho slova — vôle Božej, neobzerajúc sa na skorý úspech našich slov. Veď novozákonní pastieri, tak ako Jeremiáš, majú slovom Božím a svojou živou vierou „nivočiť a pustošiť" hriech, no zároveň

i „budovať a rozsievať" pokoj, lásku a Božie kráľovstvo v srdci človeka. Úspech pastierskej služby nie je len v osobnej schopnosti pastierov, veď i Jeremiáš je „mladučký" a neskúsený, a predsa ho Boh povoláva na službu, ale v tom, že sám prijíma a hlása slovo Božie. Jedine Boh správne posúdi zmysel pastierskej činnosti a svojou milosťou a prozreteľnosťou dá rast zvestovanému Božiemu slovu. Boh je mocou, zárukou a opodstatnením Jeremiášovej — i našej — pastierskej služby.

Z dejín Starého zákona vieme, že Jeremiášove slová neboli židmi prijaté. Maloverným by sa mohla zdať štyridsaťročná prorocká služba Jeremiášova zbytočnou. Židia cez ústa Jeremiáša neposlúchli hlas Boha, preto ich stihla skaza. Predsa však vidíme, že jeho vyplnené slová o skaze Judska a pohanských národov priviedli židov k pokániu, hoci, žiaľ, až v babylónskom zajatí. Iba pokáním a z milosti Božej sa židia vrátili späť do svojej vlasti. Jeremiášova prorocká služba je pre nás veriacich názornou zárukou pravosti našej viery a nádejou budúcej spásy. Je tomu tak u tých, ktorým slovo Božie nie je len obdivuhodným poučením, spoločenským vedomím, ideológiou, či sociálnou existenciou, ale duchovným pokrmom a energiou, ktorá formuje ich osobnosť a dáva im silu konať pokoj a lásku a žiť plným, t. j. nielen telesným, ale aj duchovným životom. Toto si majú uvedomiť všetci pastieri—kňazi, ako aj každý veriaci v cirkvi. Lebo Božou pečaťou sviatosti (tajnami), ktoré sme dostali pri krste, myropomazaní či kňazstve, sme do svojho vnútra prijali Božiu milosť, ako i Jeremiáš Božie slová do svojich úst. Tak ako Jeremiáš slovom i životom hlásal vôľu Boha, tak i my máme svedčiť svetu o Božej prítomnosti v našom srdci a duši. Je len na nás, aby sme túto prorockú službu vykonávali. Veď prorokovať neznamená hovoriť len o budúcich časoch, ale znamená predovšetkým hlásať Božiu prítomnosť a zvrchovanosť nad človekom. Znamená bdieť nad jeho poslaním a ukazovať mu cestu k Bohom určenému cieľu.

Našou úlohou je šíriť svetlo Božieho slova i vtedy, keď tí, ktorí nás počúvajú, nepočujú nás, ako nepočuli proroka pre svoje hriechy. Nestrácajme nádej, veď nekážeme my, ale keď pravdivo a zrozumiteľne zvestujeme slovo Božie našimi ústami a bohumilým životom, hovorí cez nás sám Hospodin. Tu naše slová a dobré skutky sa stanú poučením, ale aj tichým obvinením hriechov. Budú i cestou k plnému životu nás i našich blížnych, ktorých nemáme právo nemilovať. Cez lásku a slovo Božie k hriešnikom svojou milosťou sa prihovára sám Hospodin a lačných po pravde privádza k spáse. Cirkev Christova stále znovu a znovu obracia sa ku všetkým a hlavne k mladým, ktorí počujú v svojom srdci hlas Boží volajúci vás na službu cirkvi. Nebojte sa a nehovorte „mladučký som". Verte, že Hospodin vloží svoje slovo do vašich úst a vy budete vedieť, čo povedať svojim blížnym, a nielenže mocou Božou budete liečiť duchovné rany človeka, ale okúsite i sväté blaho a radosť, ktoré pripravil Boh pre všetkých tých, ktorým Boží zákon je drahší ako tisíce zlata a striebra (Žalm 119, 72).

doc. Milan Gerka

Ekumenický chrám kresťanského Bohoctievania

(Pokračovanie)

V chrámovom dvore patriarcha Jeruzalemskej pravoslávnej cirkvi vo Veľký štvrtok po liturgii sv. Bazila Veľkého, ktorú slúži s 12 duchovnými, vykonáva obrad umytia nôh (viď pôdorys súčasnej stavby chrámu Sv. Hrobu). Týmto napodobňuje Spasiteľa nášho Isusa Christa, ktorý umýval nohy svojim učeníkom a prikázal im to tiež činiť ako príklad bratskej a úprimnej lásky (zrovnaj: Ján 13, 4—17). Predtým tento obrad sa vykonával na skutočnom mieste umytia nôh — vo Večeradle (Sionskej sieni). Na vysokom pódiu, kde sú pripravené miesta na sedenie pre patriarchu a 12 duchovných, prebieha tento obrad tak, že arcidiakom číta zo sv. evanjelia od sv. Jána tie miesta, ktoré sa vzťahujú na túto udalosť, len vynecháva verše, kde sa opisuje rozhovor Isusa Christa s apoštolmi. Tieto verše číta patriarcha. Pri slovách sv. evanjelia, ktoré číta arcidiakon: „... začal umývať nohy učeníkom a utierať zásterou...", patriarcha si zoblieka za pomoci diakonov vrchné rucho a opásavá sa hodvábnou zásterou. Začína umývať nohy od najmladšieho duchovného, tak že ľavou rukou leje zo strieborného krčahu vodu na pravú nohu duchovnému, pod ktorou je podnos a pravou rukou utiera. Každému duchovnému umýva len jednu nohu a po utretí ju bozkáva a duchovný zase bozkáva ruku patriarchovi. Po kázni na tému dňa patriarcha žehná na všetky štyri strany národ trikirou (trojsvietnikom) a kropí vodou, čo zostala po umývaní. Potom patriarcha v plnom rúchu, za doprovodu duchovenstva, spevu cirkevných piesní a zvonenia ide do svojej rezidencie.

Chrámový dvor z pravej strany obklopujú kaplnky, a to kaplnka arménska, kaplnka koptská a pri fasáde samotného chrámu kaplnka Utrpenia. Táto kaplnka je na mieste, kde trpiaca Presvätá Bohorodička stála, keď na kríž pribíjali jej Božského Syna. Po ľavej strane chrámového dvora sa nachádza grécka kaplnka sv. Jakuba, kaplnka Márie Magdalény a kaplnka 40 mučeníkov, nad ktorou je zvonica.

Keď vojdeme cez mohutné dvere do predsiene chrámu, po ľavej strane vidíme miesto chrámovej stráže. Ako prvú svätyňu pútnik stretne „Kameň Pomazania", ktorý je hneď za pritvorom.

Po pravej strane od tohto kameňa vedú mohutné schody na Golgotu. „A nesúc Svoj Kríž vyšiel von na miesto, zvané Lebka, ktoré sa volá židovský Golgota, kde ho ukrižovali..." (Ján 19, 17—18). V golgotskej kaplnke sa nachádza pod pravoslávnym oltárom, ktorý stojí na štyroch mramorových stĺpoch, otvor, kde stál sv. kríž. Za oltárom je veľký kríž a okolo neho sú zobrazení Presvätá Bohorodička a sv. Ján Bohoslov. Celá kaplnka je obložená mramorom, len po pravej strane oltára vidieť cez malý otvor prírodnú skalu, v ktorej je trhlina. Táto trhlina vznikla od zemetrasenia v momente smrti Isusa Christa. V kaplnke je aj rímskokatolícky oltár napravo od miesta, kde stál sv. kríž. Tento je zasvätený pribíjaniu na kríž, čo zobrazuje aj veľký obraz

na stene za týmto oltárom. Medzi pravoslávnym a rímskokatolíckym oltárom je neveľký arménsky oltár. V golgotskej kaplnke niet denného svetla, len množstvo večných svetiel osvetľuje túto veľkú svätyňu.

Patriarcha a biskupi na Golgote slúžia bez mitry, na pamiatku, že na tomto mieste bola veľká potupa Isusa Christa.

Pod Golgotou, pod pravoslávnym oltárom, sa nachádza kaplnka Adama, v ktorej vidieť pokračovanie trhliny z Golgoty. Podľa tradície Adam bol tu pochovaný a v čase ukrižovania Presvätá Krv Christova stekala cez túto trhlinu na lebku Adama a omyla prvorodený hriech našich prarodičov. Podľa tejto tradície sa v pravoslávnych chrámoch na kríži zobrazuje ešte lebka a preložené dve kosti.

„... Jozef z Arimatie... prišiel a sňal telo Isusovo" (Ján 19, 38). Pri návrate z Golgoty pútnik sa zase ocitne pri „Kameni Pomazania". Tento kameň, na ktorom bolo pomazané vonnými masťami telo Pána, je obložený mramorovou platňou bielo-ružovej farby. Okolo neho je ešte mramorový rám, na ktorom je vytesaný v gréčtine tropar: „Blahoobraznyj Josif s dreva snem..." Nad kameňom visí 8 večných svetiel, ktoré prislúchajú pravoslávnym, rímskokatolíkom, Arménom a koptom.

Pri „Kameni Pomazania" bývajú slávnostné privítania vo sviatočné dni pri vchode do chrámu Sv. Hrobu jeruzalemského pravoslávneho patriarchu spolu s biskupmi a duchovenstvom svätohrobského bratstva.

Naľavo od „Kameňa Pomazania" sa nachádza miesto, kde stáli sv. ženy s Presvätou Bohorodičkou a pozerali sa na pomazanie tela Pána. Toto miesto je vyznačené okrúhlou mramorovou platňou a ohradené mrežami, nad ktorými visia večné svetlá.

Prechádzajúc od tohto miesta cez stĺporadie, pútnik sa ocitne vo veľkom chráme — rotunde Anastasis, kde je najsvätejšie miesto na celom svete, kaplnka Sv. Hrobu. „... a položil do hrobu, vytesaného v skale, v ktorom ešte nikdy nikto nebol ležal" (Luk. 23, 53). Miesto trojdenného odpočinku Prečistého tela nášho Spasiteľa sa delí na dve časti, a to na kaplnku anjela a samotný Sv. Hrob. Celá kaplnka Sv. Hrobu je vyložená mramorom, len cez dve bočné okrúhle okienka je vidieť prírodnú skalu. Pri rekonštrukcii kaplnka Sv. Hrobu v súčasnej dobe stratila svojú pôvodnú okrúhlu formu. Kúsok z kameňa, ktorým bol zatvorený a zapečatený Sv. Hrob sa nachádza v mramorovej váze uprostred kaplnky anjela. Celý kameň, ktorý ležal pred Sv. Hrobom možno bolo vidieť ešte v 4. a 6. storočí, no pravdepodobne pri kálifovi Hakimovi Biamrillahovi bol rozbitý na kúsky. Jeho časti buď boli ukradnuté, alebo sa stratili, okrem jedného kusu. V tejto kaplnke visí niekoľko desiatok večných svetiel, ktoré patria pravoslávnym, rímskokatolíkom, Arménom a jedno koptom. Cez úzky priechod sa vchádza do Sv. Hrobu, ktorý je osvetlený len večnými svetlami. Sv. Hrob je dlhý 2 m a jeden a pol metra široký. Polovicu z neho zaberá pohrebné lože, ktoré je pokryté bielou mramorovou doskou a tiež sú pokryté aj steny. Dookola na stenách je vytesaný v gréčtine tropar:

„Jako Živonosec, jako raja krasnejšij..." Nad ložom visí pravoslávna ikona Vzkriesenia Christovho a zľava ikona rímskokatolíkov a sprava ikona Arménov. Proti vchodu do Sv. Hrobu visí ikona Presvätej Bohorodičky pozerajúca sa na pohrebné lože.

Každý deň sa slúžia tri liturgie vo Sv. Hrobe. Presne o polnoci začínajú slúžiť pravoslávni. Pohrebné lože slúži ako žertveník a oltár. Malý a veľký vchod sa robí okolo kaplnky Sv. Hrobu a evanjelium sa číta v kaplnke anjela. Tak ako aj na Golgote aj vo Sv. Hrobe patriarcha a biskupi slúžia bez mitry. Pri slávnostných archijerejských (patriarších a biskupských) bohoslužbách za oltár slúži váza v kaplnke anjela, na ktorú sa dáva oltárna doska. Po pravoslávnej liturgii hneď slúžia vo Sv. Hrobe Arméni a po nich rímskokatolíci.

Vo Veľký piatok býva obrad pochovávania plášteníce, ktorý slúži patriarcha s duchovenstvom. S plášteníce sa obchádza okolo kaplnky Sv. Hrobu.

Vo Veľkú sobotu po liturgii sv. Bazila Veľkého, patriarcha v doprovode biskupov a duchovenstva ide zo svojej rezidencie do chrámu Sv. Hrobu, aby tam obdržal sv. oheň. Prv ide do oltára katedrálneho chrámu Vzkriesenia Christovho (Katolikon). Po oblečení do veľkolepého rúcha ide patriarcha a duchovenstvo za doprovodu 12 koruhví, na ktorých je zobrazené utrpenie Christovo a Jeho slávne vzkriesenie a za spevu „Voskresenie Tvoje Christe Spase...", ku kaplnke Sv. Hrobu. Kaplnku obchádzajú trikrát. Patriarcha sa zoblieka pred vchodom do kaplnky z vrchného rúcha a za spevu „Svite Tichij..." sa otvárajú zapečatené dvere. Patriarcha so zväzkom 33 sviečok (symbolizujúcich počet rokov Isusa Christa na zemi) ide do Sv. Hrobu a arménsky patriarcha len do kaplnky anjela, kde čaká na sv. oheň. Preto, lebo právo na obdržanie tohto ohňa má len pravoslávny patriarcha, čo potvrdzuje aj udalosť zo 16. storočia.

Prot. M. Dandár

(Pokračovanie.)

PROGRAM „KONŠTANTÍN — CYRIL FILOZOF"

Skončili sa etapy dlhodobého komplexného programu Výboru pre kultúru, venovaného všestrannému a harmonickému rozvoju osobnosti a spoločnosti, na témy: Nikolaj Rörich, Leonardo da Vinci.

Ďalšia etapa — Konštantín—Cyril Filozof, venovaná tvorcovi slovanského písomníctva, bude úzko súvisieť s podujatiami na počesť 1300. výročia vzniku bulharského štátu. Prostredníctvom tejto etapy má dlhodobý komplexný program za úlohu koordinovať úsilia kultúry, vedy a školstva na dosiahnutie maximálneho účinku pri realizovaní tejto významnej udalosti. Program je založený na báze systému subprojektov.

Etapa s názvom Slovanski vierozvestovia je venovaná dielu solúnskych bratov Cyrila a Metoda, ich životnej púti, ich osobnostiam. V programe sa bude zdôrazňovať vzťah medzi osobnosťou Konštantína—Cyrila Filozofa a epochou, vzájomné pôsobenie a vzájomné prenikanie kultúr, zachovávanie a vývoj svojráznosti bulharskej a slovanskej kultúry, demokratičnosť a humanizmus ako podstata celkového cyrilometodejského diela. Etapa Slovanski vierozvestovia obsahuje niekoľko tematicky súvisiacich podujatí: „Obrazy Cyrila a Metoda v umení", „S písmenami Cyrila a Metoda", „Pokračovatelia cyrilometodejského diela", „Svätá reč našich dedov".

Druhá etapa bude venovaná dielu a osobnosti žiakov oboch bratov. Táto časť zahrňuje podujatia na tému „Kliment Ochridský", „Pochodne zo stredoveku" a „Zachované Londýnske evanjelium".

Tretia etapa programu „Konštantín — Cyril Filozof" s názvom „24. máj" obsahuje ideu kontinuity a ďalšieho rozvíjania cyrilometodejského diela v priebehu storočí. Odzrkadľuje vrcholy v stáročnom duchovnom živote Bulharska, zaznamenané v dejinách ako Simeonov Zlatý vek, Zlatý vek v dobe cára Ivana Alexandra, význam Trnovskej literárnej školy, vzostup bulharského ducha v dobe obrodenia, socialistickú prítomnosť, ktorá vytvorila podmienky na rozkvet kultúrneho života v Bulharsku.

Program „Konštantín — Cyril Filozof" načrtne miesto bulharskej kultúry v duchovnom živote Európy, poukáže na význam Bulharska pre rozvoj slovansko-byzantských kultúrnych vzájomných vzťahov, odhalí rovnocenné kvality oboch hlavných zložiek, ktoré tvoria podstatu súčasnej európskej civilizácie — latinskej a slovanskej.

(Sofiapress)

Životné jubileum

Dňa 29. mája 1981 dožíva sa vzácneho životného jubilea — 60 rokov svojho života náš brat Ján Kravčák, člen kurátorského zboru a kantor pravoslávnej cirkevnej obce Údol. Narodil sa v roku 1921 a od svojich mladých rokov sa vždy vyznačoval láskou k chrámu, k našim prekrásnym bohoslužbám a spevu. Často bral do svojich rúk Veľký zborník, aby sa aktívne podieľal na vykonávaných bohoslužbách, až sa nakoniec sám stal kantorom. Jeho príklad nasledovali viaceří zo spoluveriacich a najmä bohoslovci, ktorí mu počas prázdnin vypomáhali a ktorých v našej obci bolo päť. V tomto duchu vychovával aj svoje deti. Čestne sa zachoval aj v roku 1968 a zostal verný našej pravoslávnej cirkvi, v čom mu pomohli práve liturgické texty, ktoré plne odrážajú pôvodný liturgický a modlitebný duch pravoslávnej cirkvi a nášho ľudu.

K tomuto vzácnemu jubileu bratovi Jánovi úprimne želáme dlhé roky života, dobré zdravie, hojnosť milosti Božej, aby svojou prácou v cirkvi i vo svojom zamestnaní urobil ešte mnoho užitočného pre radosť nás všetkých.

NA MNOHAJA I BLAHAJA LITA!

Duchovný, príbuzní a veriaci obce Údol

Májové dni — dni víťazstva a mieru

Májové dni už tradične patria spomienkam na udalosti, ktoré v značnej miere ovplyvnili ďalšiu existenciu našich národov, existenciu v podmienkách mieru, pokroku a slobodného života. I keď v týchto dňoch už 36 rokov uplynie od onej radostnej a šťastnej chvíle, keď náš národ bol pozbavený ťažkej nacistickej poroby trvajúcej 6 rokov, predsa v živej pamäti máme spomienky na tú chvíľu, keď náš národ opäť slobodne vydýchol a nastúpil cestu k novému a radostnému životu v oslobodenej krajine.

Ano, 36 rokov nás delí od skončenia 2. svetovej vojny, od toho neľútostného zápasu pokrokových síl sveta s nacistickým násilím, keď v stávke bola sloboda celého ľudstva a skončil sa víťazstvom lepších a spravodlivejších síl, víťazstvom, ktoré otvorilo nám i porobeným národom cestu k samostatnosti a slobodnému životu.

Bola to doposiaľ najstrašnejšia vojna v dejinách ľudstva. Aspoň niekoľko holých, no pritom krutých faktov. Jej boje zachvátili územia 40 štátov z troch kontinentov — Európy, Ázie a Afriky. Na jej vojnových poliach bojovalo vyše 110 miliónov vojakov. Počet padlých vysoko prekročil 50 miliónov. Pri bombardovaní miest a dedín zahynulo 20 miliónov žien a detí. Počet zranených a zmrzačených dosiahol 29,5 milióna... Iba niekoľko čísiel a koľko tragických osudov neľudskosti, ba priam zverských vyčínaní na ľudských jedincoch i celých národoch! Koľko sĺz, bolestí, koľko krvi, mŕtvol, zničených životov! Nebude hádam od veci uviesť aspoň niekoľko myšlienok z listov tých, ktorí na vlastnom tele poznali fašistické vyčínania, besnenia, ich zločiny a krutovládu. „Drahá žena, drahé deti! — písal istý muž z frontu svojej rodine, — vojna mi vzala ruky i nohy. Ostal som bezmocným mrzákom. Navrátiť sa k vám domov a byť vám na obtiaž — to nemôžem. Lepšie bude, ak tu zomriem. S Bohom ostávajte! Odpusťte mi! Nezabudnite na mňa!" „Drahá nevesta, moja milovaná! — písal ženích svojej vyvolenej, — zabudni na mňa. Naše túžby a želania sa už nenaplnia. Fašistickí lotri ma premenili na položivú mŕtvolu". „Drahý synak! — písala matka svojmu synovi na front — buď opatrný! Ktože ma bude v starobe živiť a opatrovať, ak by si sa nevrátil? Nech ťa Boh ochraňuje! Žehnám ťa a čakám — živého a zdravého! Vráť sa mi skoro!"

Koľko bôľu, úzkosti, neistoty a zármutku vyviera z týchto niekoľkých riadkov. Boli to skutočne bolestné chvíle jednotlivcov, celých rodín i národov. Dnes nám tieto hrozné chvíle pripomínajú tisíce mohýl roztrúsených po celej našej vlasti. V nich večným snom odpočívajú všetci tí statoční hrdinovia, ktorí neváhali obetovať to najcennejšie — svoje životy za slobodu nás všetkých. Ani 36 rokov nemôže vyhladiť z našich sŕdc pamiatku na ich bezprikladné hrdinstvo, ktoré bude pre nás vždy príkladom obetavej lásky.

Aby sa už nikdy neopakovali vojnové roky násilia a krviprelievania, aby už nikdy viac materinské srdce neoplákavalo svojich padlých synov, je nutné v podmienkach mieru bojovať za mier, vyvíjať neustále ušľachtilé úsilie o jeho

zachovanie a nastolenie na celom svete, veď iba v ňom sa môže utvárať pokrok a skutočný život plný elánu, radostných predsavzatí a plánov do budúcna. Bez mieru ani radosť, ani pokojná práca, ba ani tvorivý duch sa naplno rozvinúť nemôže. „Pokoj je matkou všetkých bláh, — hovorí sv. Ján Zlatoústy, — je základom všetkých radostí, prameňom všetkých úspechov". Je preto našou svätou povinnosťou pranierovať hriešnu zaslepenosť a neľudskosť tých jedincov, pre ktorých vojna, ničenie, slzy i strádania blížnych môžu byť zdrojom zárobkov a vlastného obohacovania, tých, čo zahoreli egoizmom, túžbou po moci i ovládnutí sveta, vyvolávajúc pritom psychózu strachu, napätia a neistoty, slovom všetkých tých, ktorí by chceli opäť priviesť svet na pokraj vojnovej katastrofy. A keďže tieto sily zla a nepriateľských tendencií ešte v tomto svete sú, musíme im čeliť aktivizáciou síl pokoja a bezhraničnou oddanosťou službe mieru, lásky a spravodlivosti. Svojou čestnou a svedomitou prácou budeme napomáhať pri budovaní nového sveta, sveta bez vojen a násilností, bez hrozieb, krviprelievania a neistoty o zajtrajšok. „Sme odhodlaní i ďalej, — povedal prednedávnom náš pán prezident G. Husák, — aktívne sa zúčastniť na veľkom ušľachtilom zápase za uchovanie svetového mieru, za spoločenský pokrok. Zápas za mier, v ktorom sa vynaložilo toľko úsilia, pokladáme aj my za náš najväčší záväzok".

Keďže idea pokoja je vlastná i všetkým náboženstvám, preto i v súčasnosti kresťania celého sveta, z rôznych častí zemegule so všetkými ľuďmi dobrej vôle usilujú sa vniesť primeraný vklad do pokladnice spoločného diela na podporu a posilnenie svetového mieru, dobra a spravodlivosti na zemi. Preto i pravoslávna cirkev, verná odkazu Spasiteľa (Mk 9, 50), a svojmu poslaniu stojí po boku svojho národa vo všetkom jeho snažení, vychovávajúc svojich veriacich v láske k nemu i k vlasti, v obetavej práci pre budovanie svojej domoviny, v jednote a svornosti a v účinnej a činorodej láske k blížnemu. Spoločne so všetkými poctivými a vernými občanmi našej milovanej vlasti sa úprimne teší z 36 ročného trvania slobody nášho národa i slobody vlastnej. Ale nestačí sa iba tešiť z nadobudnutej slobody, ale treba žiť a pracovať tak, aby sme si svoju slobodu i naďalej uchovali. A to splníme iba vtedy, keď budeme i naďalej pokračovať v diele, práci a v ceste, na ktorú náš ľud nastúpil v oslobodenej vlasti a ktorou kráča i doposiaľ — cestou mieru a pokroku pri budovaní šťastnej budúcnosti. A tým súčasne podporíme i novú mierovú aktivitu ZSSR a ostatných krajín a všetkých mierumilovných síl sveta.

Prot. P. Kormaník

Narody celého sveta si želajú mier

Pred 36 rokmi skončila sa najhroznejšia vojna v dejinách ľudstva rozpútaná nemeckým fašizmom. O zverstvách páchaných fašistami v spomínanej vojne sa presvedčilo ľudstvo už v prvých dňoch uchopenia moci fašistami v Nemecku. Čo táto pliaga priniesla národom sveta sa opísať ani nedá. Milióny padlých vojakov, bezbranných žien, starcov, detí, spálené mestá a dediny, nevyčísliteľné škody v priemysle a poľnohospodárstve, mučiarne a fabriky na pálenie ľudí, toto všetko hovorí samo za seba. Zdalo sa, že tento mor ovládne celý svet. Nastal však nečakaný obrat. Slávna sov. armáda nielen zastavila nepriateľa, ale z nasadením všetkých síl vyhnala ho zo svojej vlasti a postupne oslobodila i ostatné krajiny Európy. Sovietsky vojak prekonal nesmierne dlhú, ťažkú a hrdinskú cestu z Moskvy až do Berlína, aby daroval národom sveta m i e r.

V tieto radostné pamätné májové dni v 1945 roku sa prebudila nielen príroda, aby dala prvé kvety hrdinom, ale aj ľudia vychádzali zo svojich úkrytov privítať svojich o s l o b o d i t e ľ o v. Začal sa nový radostný mierový život. Z ruín a trosiek, ale i spálenísk vyrástli nové mestá, dediny a fabriky. Do nového mierového frontu sa zoradili všetci, ktorí prežili vojnu, aby začali budovať radostnejší zajtrajšok a trvalý mier. Vďaka veľkému Sov. zväzu i jeho hrdinskej slávnej armáde žijú národy Európy 36 rokov v mieri.

Boj za zachovanie svetového mieru je však aj dnes prvoradou úlohou národov celého sveta. Imperializmus, ale i prebúdzajúci sa fašizmus chce znovu uvrhnúť národy sveta do ešte hroznejšej vojny, ktorá by znamenala zničenie života na našej planéte. Nekonečné zbrojenie a výroba stále hroznejších zbraní (neutrónové bomby ai.) ale aj stále nové vojnové ohniská sú toho jasným dôkazom. Najhoršie však je, že práve v NSR dávajú o sebe vedieť takí ľudia, ktorí sa snažia prekrútiť fakty a novej mladej generácii, ktorá nepoznala vojnu, fašizmus i jeho plody, chcú nahovoriť pravý opak. Dnes však ešte žijú mnohí svedkovia, ktorí fašizmus poznali. Mnohí z nich sú našimi príbuznými, kamarátmi, otcami, alebo dedami. Pravda sa umlčať nedá. K falšovateľom pravdy však nemôžeme byť ľahostajnými. Zaväzuje nás k tomu naša viera i cirkev, ktorá stratila nielen mnoho veriacich, ale aj duchovných v II. svet. vojne. Národy, ktoré fašizmus poznali, sa oklamať nedajú. Do boja za svetový mier sa zapája stále viacej mierumilovných ľudí a štátov. Pre mierový a šťastný život nás stvoril Boh. Národy sveta pochopili, že iba zachovanie mieru je zárukou budúcnosti ľudstva a vyriešenia hladu, chorôb, nezamestnanosti a iných životne dôležitých problémov, ktoré so sebou súčasný život prináša.

V tieto májové dni hlboko sa skláňame nad tými, ktorí svoje životy položili v boji za mier a slobodu národov. Ich krvou poliata zem a hroby nás zaväzujú neprestávať v boji za mier a slobodu národov. Syn Boží Isus Christos prišiel na zem a obetoval sa za nás, aby sme sa stali synmi a dcérami Božími, aby sme žili v láske a pokoji ako deti jedného nebeského Otca. K tomu nás vedie aj cirkev Christová, ktorá svojimi modlitbami prosí o zachovanie mieru a pokojného života na zemi. Nebojme sa stať bojovníkmi za mier, veď sám Spasiteľ náš povedal: „Blaženi mirotvorci, jako tiji synove Božiji narekutsja" (Mat. 5, 9.).

prot. L. F e d o r

Voľby do zastupiteľských zborov — prejav moci a vôle ľudu

V tomto mesiaci uplynie 36 rokov od oslobodenia našej vlasti spod jarma fašizmu slávnou sovietskou armádou, uplynie 36 slobodných, pokojných a tvorivou prácou naplnených rokov. Je to doba, počas ktorej, najmä zásluhou Februára 1948, náš ľud nastúpil cestu budovania nového a mierového života, kedy všetka moc v štáte prešla do rúk celého národa, do rúk pracujúcich, tých pracujúcich, ktorí po celé stáročia znášali najviac krívd a utrpenia, nedostatku a bezprávia, najviac biedy a ťažkostí. Nastúpená cesta nového a všestranného rozvoja priviedla k tomu, že náš ľud sa zbavil vykorisťovateľov a vytvorené hodnoty urobil majetkom celého ľudu, výroba a celé národné hospodárstvo sa stalo záležitosťou všetkých nás. Je typické plánovité riadenie podľa potrieb občanov nášho štátu a podľa potrieb spolupráce s ostatnými socialistickými i nesocialistickými krajinami sveta.

Jedným z mocných faktorov budovania nového života a novej spoločnosti sú slobodné voľby do zastupiteľských zborov nášho štátu, ktoré chápeme ako jednu z hlavných foriem účasti pracujúceho ľudu na riadení a správe štátu. Každé voľby, ktoré sa po oslobodení v našej vlasti uskutočnili, majú okrem iného ešte aj ten osobitný význam, že odrážajú v sebe vždy stupeň vývoja našej spoločnosti a štátu, ciele a úlohy, ktoré v danej etape rieši. A preto aj predvolebná kampaň u nás nekoná sa v znamení boja jednotlivcov alebo od seba izolovaných spoločenských skupín, ktoré sledujú svoje koristnícke ciele, ale je to kampaň, počas ktorej objasňujeme prednosti nášho spoločenského zriadenia a života a zamýšľame sa nad ďalšou etapou rozvoja našej spoločnosti a spolupráce s ľuďmi a národmi dobrej vôle kdekoľvek na svete. Z tohto cieľa predvolebnej kampane a z cieľa samotných volieb do zastupiteľských zborov vyplýva aj ich zjednocujúca funkcia. Volení predstavitelia ľudu sú ľudom kontrolovaní a ľudu zodpovední za všetku svoju činnosť, ktorá je zameraná na spoločné dobro celého národa a na upevnenie jednoty a zvrchovanosti pracujúceho ľudu v našom štáte. Voľby sú základom pre utvorenie úzkeho spojenia voličov s ich poslancami a zastupiteľskými zbormi, ktoré umožňujú rozvinúť ďalšie formy vzájomnej spolupráce počas volebného obdobia, vytvárať široké aktívy z radov občanov, najmä

pri národných výboroch a dávať podnety k tvorivej a všeobecne prospešnej práci všetkých občanov, k naplňovaniu volebného programu, ktorý vyjadruje spoločné hospodárske, kultúrne, sociálne a iné záujmy pracujúcich našej vlasti. Preto naše voľby nie sú pasívnym aktom hlasovania, odovzdania hlasovacích lístkov, ale ich poslaním je prispieť k ďalšiemu upevneniu jednoty nášho ľudu a mobilizovať ho k plneniu vytýčených úloh, najmä tých, ktoré sú vytýčené v plánoch šiestej päťročnice, ktorý je plánom budovateľským. Súčasne to znamená zdokonalenie práce zastupiteľských zborov, ktoré pre jej uskutočnenie budú využívať doterajšie skúsenosti a poznatky, čo je veľmi dôležité najmä pre činnosť národných výborov, lebo im pripadá úloha priameho styku a spolupráce s občanmi i s ich potrebami každodenného života v mestách i na dedinách. Národné výbory majú vďaka svojmu bezprostrednému vzťahu k životu občanov najlepšie predpoklady pre ich široké zapájanie do riešenia celospoločenských záležitostí, aby takto v jednotnom fronte pozdvihli život nášho ľudu ešte na vyššiu úroveň a k vyšším formám spoločenskej aktivity.

V duchu týchto ideí sa o nastávajúcich voľbách vyslovil na spoločnom zasadaní ústredných výborov Národného frontu aj prezident republiky a predseda ÚV NF Gustáv Husák, keď povedal; „Ak máme niekoľkými slovami charakterizovať naše hlavné úlohy na budúce roky, pôjde najmä o to udržať mier pre pokojnú budovateľskú prácu ľudu, zabezpečiť ďalší rozvoj našej socialistickej spoločnosti, ďalej rozvíjať v zložitých medzinárodných i vnútorných podmienkach hospodárstvo, udržať vysokú životnú úroveň, sociálne istoty, stabilitu životných podmienok ľudí. Ide nám o jasnú perspektívu pre dnešnú i budúce generácie".

Naša spoločnosť má pred sebou konkrétnu perspektívu, má pred sebou jasné a konkrétne ciele, naplnenie ktorých je povinnosťou nás všetkých. Lebo splnenie uvedených cieľov a predsavzatí bude reálnou istotou, reálnou a vysokou životnou úrovňou, a naplnenie týchto plánov si žiada úprimne a poctivé úsilie nás všetkých. Preto sa tak v poslednej dobe zdôrazňuje, aby každý náš občan na svojom úseku práce, vo svojom zamestnaní a postavení odviedol poctivý a zanietený kus práce pre spoločný pokrok a všestranný rozvoj našej spoločnosti, aby nikto si nenárokoval odmenu za nevykonanú prácu, lebo takéto odmeňovanie je nespravodlivé a spoločenský škodlivé, odvádza ľudí od tvorivej a poctivej práce. Takýto postoj k životu a k práci nie je aktívnym podielom na riadení a správe štátu, ale skôr príživníctvom na poctivej práci iných.

V tieto predvolebné dni zamyslime sa všetci nad tým, či sme na svojom pracovisku a vo svojom spoločenskom postavení opravdu urobili všetko, k čomu nás uvedené spoločné ciele zaväzujú, či sme dobre a plne využili svoj um, talent, čas a prostriedky, či sme využili všetky možnosti osobného i spoločenského rozvoja, aby nastolené úlohy a volebné programy nastávajúceho volebného obdobia a novej päťročnice boli opravdu splnené. Iba vtedy môžeme spokojne povedať, že sme hlasovací lístok nekládli nadarmo a pasívne a že tí, čo túto dôveru ľudu dostali, túto dôveru svojou prácou potvrdili a dôveru ľudu nesklamali. Pristúpme teda k urnám s týmto vedomím a s takýmto predsavzatím, aby život jednotlivca a celej našej spoločnosti sa uberal cestou ďalšieho vývoja, aby sa upevňovali dobré medziľudské vzťahy.

Na záver nemôžeme nezdôrazniť ešte jednu dôležitú vec, o ktorej sa hovorilo tiež v citovanom výroku prezidenta republiky, že totiž nám doma, ale aj v našej zahraničnej politike opäť pôjde o zachovanie mieru vo svete, o prehĺbenie porozumenia a spolupráce medzi národmi aj napriek tomu, že v poslednej dobe vinou Západu došlo k istému zhoršeniu medzinárodných vzťahov. Nová mierová iniciatíva ZSSR a ostatných socialistických krajín každému jasne hovorí, že v otázke zachovania mieru sme neústupní, že to s touto vecou myslíme úprimne a že našim konečným cieľom je trvalý mier a plné odzbrojenie ako predpoklad trvalého mieru vo svete. Preto vo voľbách vyslovíme sa aj za túto vec, za tieto nekompromisné mierové postoje nášho ľudu, ktorý na svojich bedrách niesol dôsledky dvoch svetových vojen. Budeme teda opäť voliť mier, prácu a pokojný život, budeme voliť dôveru a spoluprácu medzi národmi, budeme voliť ž i v o t!

VZÁCNA NÁVŠTEVA

Hlava pravoslávnej cirkvi, Jeho Blaženstvo metropolita pražský a celého Československa D o r o t e j, v sprievode kancelára metropolitnej rady dr. Šuvarského, navštívil v dňoch 21.—23. marca t. r. pravoslávnu michalovskú eparchiu, kde bol predstaviteľmi eparchie na čele s Preosvieteným vladykom Nikanorom srdečne privítaný.

V sobotu v dopoludňajších hodinách Jeho Blaženstvo Dorotej, v sprievode Preosvieteného vladyku Nikanora, biskupa michalovského, kancelára MR dr. Šuvarského a riaditeľa ER v Michalovciach prot. Jána Chomu, vykonal kanonickú vizitáciu v staropravoslávnej obci Zemplínska Široká. Nad mohylou nebohého vladyku Cyrila, ktorého pozostatky sú uložené pri chráme, vykonal panychídu. S veľkým záujmom si prezrel chrám a potom zotrval v srdečnom pohovore s veriacimi a živo sa zaujímal o náboženský život v tejto farnosti. Nakoniec mal pohovor spolu aj so svojím sprievodom, s d. o. prot. Jozefom Nadzamom, predsedom misijného odboru ER a administrátorom farnosti Zempl. Široká.

V ten istý deň v popoludňajších hodinách Jeho Blaženstvo Dorotej aj so svojím sprievodom vykonal taktiež kanonickú vizitáciu v pravoslávnej farnosti Šamudovce, kde ho pri dverách chrámu spolu s veriacimi srdečne privítal správca farnosti d. o. prot. Ján Holonič. Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej vyniesol sv. kríž doprostred chrámu na pamiatku krížovej (krestopoklonnej) nedele. Všetkých prítomných milo pozdravil, podčiarkol význam sv. kríža, na

ktorom dokonal Spasiteľ sveta, pre spásu ľudského rodu a srdečnými slovami poďakoval za teplé prijatie.

V nedeľu 22. marca t. r. — v nedeľu krížovú — slúžil Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej slávnostnú archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme v Michalovciach, kde ho v chráme privítal predstavený chrámu d. o. prot. Štefan Horkaj. Spolu s Jeho Blaženstvom metropolitom Dorotejom sv. liturgiu slúžili Preosvietený vladyka Nikanor, mitr. prot. dr. J. Šuvarský a duchovenstvo. Kázeň predniesol Jeho Blaženstvo Dorotej, ktorý dojímavo hovoril o životodarnom dreve kríža, ktorý je svetlým majákom, vedúcim k spaseniu. Na konci slávnostných bohoslužieb Preosvietený vladyka Nikanor srdečne poďakoval hosťom za milú návštevu, poďakoval sa kormidelníkovi našej pravoslávnej cirkvi — Jeho Blaženstvu Dorotejovi za spoločné modlitby a zaželal mu v jeho vysokej a zodpovednej práci veľa Božej milosti a pevného zdravia. Deti odovzdali hosťovi krásne kytice kvetov. Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej napokon udelil všetkým prítomným svoje arcipastierské požehnanie.

V ten istý deň popoludní Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej aj so svojím sprievodom vykonal kanonickú vizitáciu pravoslávnej farnosti Cejkov, kde bol privítaný správcom tejto farnosti o. Mikulášom Sedlickým a veriacimi. Vzácni hostia sa zúčastnili veľkopôstnej večierne, na ktorej sa k veriacim prihovoril Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej. Pútavo hovoril o sv. kríži, v ktorom veriaci človek nachádza obrovskú silu v boji s pokušením a hriechom. Preosvietený vladyka Nikanor nakoniec poďakoval Jeho Blaženstvu za námahu, ktorú

Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej pri bohoslužbách v Michalovciach...

vykonal v jeho eparchii pre posilnenie pravoslávia. Jeho Blaženstvo Dorotej aj tu zotrval s duchovným a jeho veriacimi v srdečnom pohovore.

V pondelok 23. marca t. r. bol Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej prijatý predstaviteľmi KNV na čele s predsedom p. Jánom Brondošom. Hlavu cirkvi sprevádzali: Jeho Preosvietenstvo Nikolaj, biskup prešovský, Jeho Preosvietenstvo Nikanor, biskup michalovský, a kancelár metropolitnej rady pravoslávnej cirkvi mitr. prot. doc. dr. Jaroslav Šuvarský.

Jozef Nadzam
duchovný

Význam cirkevnej tlače pre náboženský život veriacich

Už od apoštolských čias platí zásada, že okrem živého slova veľký význam v náboženskom živote veriaceho človeka má aj písané slovo. V dnešnej dobe okrem Písma svätého a bohatej svätootcovskej literatúry máme po ruke priam nepreberné množstvo náboženskej literatúry, ktorá je mocným výchovným prostriedkom vo viere a v mnohých prípadoch plne nahradzuje živé slovo a dostáva sa k ľuďom aj tam, kde by sme možno inak ani nemali prístup. Dejiny našej cirkvi ukazujú, že základnou črtou pravoslávnej misie vždy bolo, aby veriacim novozaloženej cirkvi vždy sprístupnila v jeho rodnej reči slovo Božie, liturgické knihy, svätootcovskú literatúru a mnohé iné diela, ktoré tvorili veľké bohoslovecké a duchovné bohatstvo, z ktorého môžeme bohato čerpať aj dnes. Preto aj v našej cirkvi od čias sv. bratov Cyrila a Metoda písané slovo malo veľký význam. Títo slávni bratia preložili do jazyka našich predkov Písmo sväté ako základ ich misijnej práce, preložili mnohé bohoslužobné knihy, diela svätých otcov a teológov. Takto sa jazyk staroslovienskv stáva jazykom kultúrnym a naše národy sa dostávajú na úroveň ostatných kultúrnych národov, zbližujú sa s byzantskou kultúrou, ktorá vlastnila veľké kultúrne a teologické hodnoty. Preložili tiež knihy, ktoré sa týkali cirkevnej disciplíny, cirkevné kánony (pravidlá), ktorými cirkev reguluje mnohostranný náboženský život svojich veriacich.

Naša pravoslávna cirkev ako pokračovateľka týchto cyrilometodejských tradícií je si vedomá tejto skutočnosti a venuje podľa svojich síl veľkú pozornosť cirkevnej tlači. Vydáva bohoslužobné knihy, teologické, historické, učebnice a časopisy, kalendáre a modlitebníky (spevníky). Preto chceli by sme aspoň v krátkosti oboznámiť našich čitateľov s tým, čo naša cirkev vydala od roku 1945 až podnes.

Prvou knihou, ktorú veriaci človek potrebuje takmer denne je modlitebník. Za týmto účelom bol vydaný v r. 1947 Kratkij pravoslavnyj molitvoslov. Druhou veľmi populárnou knihou sa stal náš pravoslávny kalendár, ktorý s veľmi dobrým obsahom vydávame od roku 1945 až dodnes a je našimi veriacimi vyhľadávanou publikáciou. Druhou veľmi významnou knihou je Velikij zbornik, kniha, ktorá nášmu veriacemu poskytuje všetko, čo potrebuje k denným, sobotňajším a nedeľňajším bohoslužbám, bohoslužbám na veľké sviatky roka, pôstu

atď. Zatiaľ máme vydanie v jazyku cirkevneslovanskom s azbukou a tiež latinkou pre občanov slovenskej národnosti. V českých krajoch túto úlohu plní zborník v českej reči podľa prekladu a usporiadania biskupa Gorazda. Ďalej to bol modlitebník pod názvom Chlib duši, ktorý vydržal už 8 vydaní a je v našom ľude veľmi populárny. V tých rokoch boli vydané knihy s rôznou tematikou, ako napr.: Cirkev pravoslávna a rímskokatolícka (zrovnávacia štúdia), 1947, Najlepšia cesta k zjednoteniu Slovanstva, 1946, Veľký čin malej cirkvi (tri vydania), kniha metr. Jelevferia o živote pravoslávnej cirkvi v ZSSR, Kratkij pravoslavnyj katichizis dľja školnikov 1949, Vetchij i Novyj Zavet dľja školnikov pravoslavnoho ispovidanija, 1948, Pravoslávny katechizmus biskupa Gorazda v českej, slovenskej a ruskej reči, 1950 a 1954, Biblické dejiny pre žiakov národných škôl (česky), 1951, Biblické dejiny, 1951 a 1957, Dejiny pravoslávnej kresťanskej cirkvi (rusky), 1950, Pravoslávna liturgika pre žiakov národných a stredných škôl (česky), 1952. To sú učebnice, ktoré boli používané na hodinách náboženstva a používali ich aj duchovní iných cirkví, najmä katolíci. Máme niekoľko vydaní bohoslužobných kníh pre duchovných: Služebník, Trebník, Praktičeskij trebnik a niekoľko vydaní Veľkého zborníka.

Od roku 1951, kedy bola založená naša Pravoslávna bohoslovecká fakulta, začala naša cirkev vydávať vážnejšie teologické práce, skriptá pre bohoslovcov a pod. Uvedieme aspoň niektoré: Zrovnávacie bohoslovie (Dr. Kernaševič), Dogmatické bohoslovie (Dr. Berezovský), Patr. Sergij, O spasení, Sociální aspekt pravosl. ethiky (Dr. Novák), Cirkevné právo (kolektív autorov), Jednotný prezbyteriálny poriadok, Ústava pravoslávnej cirkvi a niektoré iné publikácie z tejto oblasti, Pravidlá všeobecných a miestnych snemov, Všeobecný typikon (Dr. Kernaševič), Sv. Liturgia (Dr. Kernaševič), Úvod do filozofie (Dr. Balogh), Poznámky k Písmu sv. Starého zákona, č. II. (prot. R. Jakovljevič), Biblická archeológia (Dr. Kačur), Úvod do Písma sv. Nového zákona (Dr. Pružinsky), Patrológia I. a II. časť (Dr. Pružinský), Cirkevné dejiny I. a II. časť (Dr. Aleš), Cirkevné dejiny (Prot. Leixner), Dejiny cirkevnej slovienčiny (prof. Hniďak), Putevoditeľ po Biblii (metr. Dorotej), Českosl. cirkevné dejiny (Dr. Kačur) a mnoho iných. Boli vydané tiež diela, ktoré mali osobitné zameranie: metr. Jelevferij vydal knihu Na Boží nivě (tiež rusky), biskup Alexij vydal knihu I mir i bezmiatežije, Da vsi jedinno budut (Dr. Balogh), Výňatok z diela metr. dr. Nikolaja a iné diela.

Veľmi dobrou publikáciou bola Ročenka, ktorú v súčasnej dobe nahradzuje Pravoslávny teologický zborník (7 zv.). Veľkú službu v cirkvi plnia naše cirkevné časopisy. V súčasnej dobe je to Hlas pravoslaví (česky) a Odkaz sv. Cyrila a Metoda (slov. a ukrajin. mutácia).

Z najnovších vydaní treba spomenúť knihu Naše pravoslaví a knihu prot. dr. Šuvarského pod názvom Biskup Gorazd, ktorá by nemala chýbať ani v jednej našej rodine. V súčasnej dobe profesori našej bohosloveckej fakulty pripravujú viaceré veľmi významné štúdie zo Starého a Nového zákona, cirkevných dejín, liturgiky atď., čím plnia odkaz sv. bratov Cyrila a Metoda.

Hoci tento krátky prehľad o našej cirkevnej tlači nie je úplný, predsa len ukazuje, že naša cirkev od oslobodenia venuje tejto oblasti náboženského života značnú pozornosť a obohacuje náš fond viacerými potrebnými knihami a časopismi, aby naši veriaci mali možnosť do hĺbky poznávať dejiny cirkvi a učenie cirkvi, učenie evanjelia ako slovo života a spásy. A toto nech poslúži nášmu veriacemu ľudu na to, aby túto tlač aj naďalej podporoval, a to aj finančne, aby ju pravidelne čítal a takto sa duchovne obohacoval. Veď v našej tlači sa dočítame mnoho i zo života ostatných pravoslávnych cirkví na svete, zo života celého kresťanského sveta, mnoho domácich správ, ktoré hovoria o živote našich pravoslávnych obcí, je tu mnoho teologických a biblických článkov, zo života Panny Márie a svätých cirkví, o význame jednotlivých sviatkov a pod. Našu cirkevnú tlač čítajú mnohí v zahraničí a my zasa preberáme dobré správy od nich, aby sa aj touto cestou vyjadrila naša duchovná jednota. Veľká pozornosť je venovaná najaktuálnejšiemu problému dneška — problému zachovania mieru vo svete a otázke sociálnej spravodlivosti vo svete, správy o činnosti KMK a RZ KMK v ČSSR, o mierovej činnosti iných cirkví a mierovom hnutí vôbec. Hovoríme tiež o ekumenických snahách vo svete, cieľom ktorých je zjednotenie kresťanstva, najmä o dialógu medzi našou a katolíckou cirkvou, ktorý sa už uskutočňuje, o dialógu so starokatolíckou cirkvou, luteránskou cirkvou a inými cirkvami. Venujeme sa tiež sociálnej a kultúrnej problematike, výchove mládeže a pod., lebo všetko toto tvorí obsah nášho záujmu a chceme i touto cestou slúžiť nášmu ľudu, aby jeho život bol zo dňa na deň krajší.

Prof. A. Hniďak

NA NAŠU PRAVOSLÁVNU CIRKEVNÚ TLAČ DAROVALI:

Bohuznáma veriaca z Borova Kčs 100,—, Júlia Tulová, Ruská Bystrá, 50,—, Anna Komanová, Medzilaborce, 50,—, Pravoslávny farský úrad Bajerovce, 100.—, pravoslávne veriace z Humenného 200,—, Anna Kršňaková, Brezno, 30,—, F. Rusinko, Vranov n/T, 50,—, Pravoslávny farský úrad Ladomirová, 200,—, Pravoslávny farský úrad Údol, 200,—, vd. Hricová, Zempl. Klečenov, 100,— pravoslávni veriaci z Hnojného, 200,—, Ján Kravčák, Údol, 50,—, Irena Illešová, Cejkov, 200,—, Michal Čerevko, Medzilaborce, 50,—, Vasil Sovič, Obručné, 100,—, Ján Rusnák, Koňuš, 100,—, Michal Caporčák, Humenský Rokytov, 100,—, rodina Locihova, Veľké Revištia, 100,—, rodina Iľkova, Veľké Revištia, 30,—, vd. Mária Petrová, Blatné Revištia, 30,—, Bohuznáma zo Zemplínskeho Klečenova, 50,— Anna Mikerová, Stakčín, 100,—.

Všetkým milým darcom srdečne ďakujeme. Mená ďalších uverejníme v budúcom čísle nášho časopisu.

Zo života prešovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● Dňa 9. marca 1981 sme prvýkrát sa zišli v katedrálnom chráme sv. Alexandra Nevského v Prešove na čítaní kánona Andreja Krétskeho. Slúžil Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský, spolu s prešovským duchovenstvom. V posvätných dňoch sv. veľkého pôstu Preosvietený vladyka Nikolaj okrem večerov prvého týždňa slúžil pravidelne každý večer v piatok akatist k strastiam Isusa Christa. Archijerejské sv. liturgie za asistencie prešovského duchovenstva odslúžil Preosvietený vladyka dňa 8., 15. a 29. marca 1981. —MK—

Zo života michalovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY PÔSTNE

● V nedeľu pred začiatkom veľkého pôstu dňa 1. marca t. r. Preosvietený vladyka Nikanor biskup michalovský, vykonal za asistencie duchovných archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme sv. Ducha v Michalovciach. Preosv. vladyka Nikanor v kázni poukázal na zdokonaľovanie sa v duchovnom živote, o potrebe prežiť pôstne obdobie v pokání, v láske, aby sme si všetci navzájom odpustili a čo najdôstojnejšie sa pripravili na radostnú oslavu Christovej Paschy.

● Prvé štyri dni sv. veľkého pôstu sa veriaci z Michaloviec a okolia zúčastňovali na veľkých povečeriach s čítaním kánona sv. Andreja Krétskeho, ktoré slúžil vladyka Nikanor za spoluúčasti duchovných. Počas celého pôstu Preosvietený vladyka Nikanor vykonával každú stredu a piatok v ranných hodinách sv. liturgiu vopred posvätených darov.

● V prvú nedeľu veľkého postu — v nedeľu Pravoslávia dňa 8. marca t. r. v pravoslávnom chráme v Michalovciach Preosvietený vladyka Nikanor odslúžil archijerejskú sv. liturgiu sv. Bazila Veľkého. Kázeň na nedeľu Pravoslávia predniesol d. o. prot. Ján Choma, riaditeľ ER.

● Dňa 15. marca t. r. v nedeľu druhú veľkého postu, vladyka Nikanor za spoluslúženia duchovných, vykonal archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme. Príležitostnú kázeň na tému evanjelia predniesol d. o. prot. Štefan Horkaj, predstavený katedrálneho chrámu.

● V stredu 25. marca t. r. v deň sviatku Zvestovania Presvätej Bohorodičky (Blahoviščenije), Preosvietený vladyka Nikanor slúžil archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme v Michalovciach za asistencie duchovných. Kázeň na tému sviatku predniesol vladyka Nikanor a veriaci si ju vypočuli s veľkým záujmom.

● Aj v nedeľu 29. marca vykonal Preosv. vladyka Nikanor archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme za spoluúčinkovania duchovných. Kázal vladyka Nikanor, ktorý po ukončení bohoslužieb udelil všetkým svoje arcipastierske požehnanie.

J. N.

Posmrtná spomienka

Dňa 9. marca 1981 odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi, brat Juraj Petrik zo Soboša vo veku 79 rokov. Nebohý bol nielen dobrým pravoslávnym veriacim ale i dobrým kurátorom. Kurátorskú funkciu zástaval skoro 40 rokov a kurátorské povinnosti plnil si vždy zodpovedne a čestne.

Rodina zomrelého v ňom stráca dobrého manžela, otca, deda a pravoslávna obec hlboko veriaceho človeka a kurátora. Nebohý vždy miloval pravoslávnu cirkev a aj v rokoch kritických 1968—69 nesklamal ani nezradil ju, ale ostal jej verný až do posledného svojho dychu. Na poslednej ceste sa s nebohým prišli rozlúčiť jeho najbližší, priatelia a ostatní veriaci z obce i okolia. Pohrebné obrady vykonali d. o. prot. Ján Bieloruský, ktorý predniesol kázeň a s nebohým sa rozlúčil d. o. Peter Humeník, miestny duchovný.

VIČNAJA PAMJAŤ! P. Humeník

BYZANTSKÉ FRESKY V CHRÁMOCH ARPÁDOVSKÝCH UHIER

Na konci minulého roku sa objavili v tlači (u nás v denníku Lidová demokracie) správy o zaujímavých archeologických nálezoch pri vykopávkach a výskumoch v maďarskom Veszpréme. V tamojšej kaplnke sv. Gizely objavili odborníci väčšie pozostatky fresiek (malieb na omietke) z 13. storočia. Fresky sa našli na stĺpoch z Arpádovskej dynastie, datovaných do 11. až 14. storočia. Kaplnka prilieha tesne k biskupskému palácu, v ktorom v 13. storočí žila princezná Gizela, neskoršia žena prvého maďarského kráľa Štefana I. Svätého. Kráľovská rezidencia bola vtedy vo Veszpréme. Kaplnka bola neskoršie v priebehu tureckej okupácie zrušená a prestavaná. Zvyšky nástenných malieb sú silne ovplyvnené byzantským štýlom. Predstavujú postavy apoštolov. Ďalšie vykopávky vo Veszpréme pokračujú aj v základoch kaplnky sv. Gizely. Nálezy maďarských archeologických pracovníkov nás, pravdaže, neprekvapujú, nakoľko o významných vplyvoch Byzancie a východnej cirkvi na vtedajšie arpádovské Uhry sme poučení z prác napríklad významného maďarského byzantinológa Gyulu Maravcsika, o ktorých referoval aj náš Pravoslávny teologický zborník. Neprekvapuje, že takéto doklady východnej cirkevnej kultúry v Uhrách jestvovali, ale skôr tá skutočnosť, že sa ich stopy nepodarilo v neskorších storočiach, ktoré nežičili východnej tradícii ani u nás, ani v Uhrách, definitívne zničiť.

p/aš

OPRAVA: V 3. č. nášho časopisu v článku „Som služobnica Pánova, staň sa mi podľa tvojho slova!" (Lk 1, 38), str. 54, riadok 16 zdola je nedopatrením napísané: Presvätá Panna Mária, ktorá bola manželkou Boha vo svojej útrobe..., správne má byť: Presvätá Panna Mária, ktorá bola nositeľkou Boha vo svojej útrobe...